

Lengte

14 km

Start- en eindpunt

parkeerplaats Knooppunt 19
kruising Burgstraat en
Parallelweg
4283 GS Giessen

Openbaar vervoer

- Bus 121 Arriva/Bravo Gorinchem - 's Hertogenbosch. Bushalte Parallelweg, 4283 GS Giessen
- Buurtbus 221 Arriva/Bravo Almkerk - Sleeuwijk, Bushalte Parallelweg, 4283 GS Giessen
- Bus 621 Arriva/Bravo 's Hertogenbosch - Werkendam. Bushalte Parallelweg, 4283 GS Giessen

Parkeren

- Parkeerplaats KNP19 op de kruising Burgstraat en Parallelweg, 4283 GS Giessen

Horeca

- brasserie Het Brabants Land**
Jagerspad 30
4283 GM Giessen
- koffie- en lunchcafé Gewoon Ploon**
Hoogstraat 19A
4285 AE Woudrichem
- cafe-cafetaria Pinkeltje**
Dorpsstraat 83
4284 EG Rijswijk
- Op enkele punten onderweg zijn banken en picknickplaatsen ingericht.

Routemaker

Charles Aerssens

Versiedatum

06-05-2024

Hart van Brabant

Het Land van Altena is een open agrarisch polderlandschap, dat voor het overgrote deel tot stand gekomen is door de noordelijke begrenzing van de Boven-Merwede en de Afgedamde Maas aan de oostkant, in het westen door de Biesbosch en in het zuiden door de Bergsche Maas en in het zuidoosten door het Land van Heusden. De hele streek heeft vroeger deel uitgemaakt van de Groote of Hollandsche Waard en is na de Sint Elisabethsvloed (1423) tijdelijk een onbewoonbaar en onbruikbaar getijdengebied geweest, dat later ingepolderd is. De geschiedenis van het gebied gaat terug tot omstreeks het jaar 1000 en is een voormalige Heerlijkheid, die na enkele eeuwen een leen te zijn geweest van de Heren en Graven van Horne in 1590 aan de Staten van Holland verkocht wordt. In 1806 wordt de Heerlijkheid Altena bij het toenmalige departement Brabant gevoegd. Tenslotte zou het na de Franse Tijd tot de Provincie Noord Brabant gaan behoren. Deze rondwandeling gaat vanuit Giessen door het oostelijk deel van het Land van Altena langs de Afgedamde Maas. Door Natuurgebied Struikwaard en over de dijk wandelen we naar het oude vestingstadje Woudrichem, Over de stadswal en door de polder gaat de route naar Rijswijk langs het riviertje de Alm door het Almbos en rond Fort Giessen terug naar het startpunt in Giessen.

Routebeschrijving verloopt via knooppunten van het Wandelroutenetwerk VisitBrabant: 19 - 91 - 8 - 27 - 26 - 28 - 1 - 2 - 60 - 67 - 62 - 9 - 64 - 63 - 65 - 54 - 53 - 51 - 61 - 4 - 6 - 92 - 67 - 66 - 14 - 19

Routebeschrijving

1 Voor deze rondwandeling door het Land van Altena vertrekken we vanaf het parkeerplaatsje bij KNP19 aan de kruising van de Parallelweg met de Burgstraat in Giessen. We steken hier de Parallelweg over en wandelen een tiental meters naar links tot bij KNP91, waar we rechtsaf door de Burgstraat de richting naar KNP8 aanhouden. Op kruising met de Hogelandstraat en Den Heuvel steken we recht over en vervolgen de Burgstraat. We negeren de Schoolstraat aan de rechterzijde en houden de Burgstraat naar rechts aan. We passeren aan Burgstraat 2 de voormalige pastorie van de Hervormde Kerk van Giessen (1) met in de zijgevel een gedenksteen aan de eerste steenlegging. Op de Maasdijk aangekomen bij KNP8 wandelen we even naar rechts om dan meteen linksaf door de Kerkstraat bij de Nederlands Hervormde Kerk van Giessen (2) met het ernaast gelegen kerkhof te komen. We wandelen met de klok mee over de parkeerplaats rond Nederlands Hervormde Kerk. De route volgt achter de kerk het groengeel gemarkeerde oude Kerkepad door het open landbouwgebied langs een slootje tot we aan het talud van de Maasdijk staan. Via de steile trap komen boven op de Maasdijk, die we bij KNP27 naar links volgen. Bij de rotonde met KNP28 verloopt de route parallel aan de N322 richting de Wilhelminasluis. We passeren KNP26 en bereiken dan de Wilhelminasluis (3).

2 Hier gaat de wandelroute bij de groengele markering op de lantaarnpaal linksaf over een grasbaantje langs de sluisgebouwen. Bij het hekwerk worden we even naar rechts geleid om dan door het klaphekje het gravelpad langs de Afgedamde Maas te vervolgen langs de toevaart naar de Wilhelminasluis. Het gravelpad gaat over in een grasbaantje langs de Afgedamde Maas en leidt ons door Natuurgebied De Struikwaard (4). De wandelroute door Natuurgebied De Struikwaard gaat bij KNP28 rechtdoor. We wandelen met de bocht naar links door het moerassige bos langs enkele poelen en komen aan een klaphekje onder een de dijk. Door het hekje en met de steile trap komen we boven aan de dijk bij KNP1. Rechtsaf

wandelen we op het verharde Struikwaardpad over de dijk. Naar links hebben we zicht op de ingedijkte polders Struikwaard, Manhuiswaard en Rijswijksche Waard, die een kleinschalige agrarisch bestemming hebben. Verder weg zien we de contouren van de dorpen Giessen en Rijswijk. Aan de rechterzijde houden we zicht op de Afgedamde Maas om voorbij de Rijswijksche Waard de bocht naar links te volgen en bij KNP2 op de Maasdijk staan.

3 Bij KNP2 wandelen we rechtsaf op de doorgaande weg richting Woudrichem. Al direct passeren we het Rijswijkse Wiel. Als in 1809 de Maasdijk door grote massa's kruidend ijs breekt, ontstaat aan de binnenzijde een wiel, dat nu als een fraai natuurgebiedje, nauwelijks zichtbaar is door het vele groen en het visdomein is van HSV Groot Woudrichem. Binnendijks onder aan de Maasdijk zien we langs de lintbebouwing enkele fraaie 19e eeuwse dijkboerderijen. Voorbij KNP60 met de bocht naar links passeren we Waterbouw en Staalconstructie Bedrijf De Klerk aan de Afgedamde Maas en krijgen zicht op het vestingstadje Woudrichem met dominerend aan de horizon de Sint Martinuskerk en Korenmolen Nooit Gedagt. Aangekomen bij KNP67 slaan we rechtsaf en volgen de Hoge Maasdijk. Met de bocht naar rechts komen we aan de parkeerplaats aan de Benedendamse Maas. Hier kijken we aan de linkerkant over het water rond de stadsomwalling naar Korenmolen 'Nooit Gedagt' (5).

4 Langs de parkeerplaats volgen we de Schapendam en wandelen met de bocht naar links langs de Afgedamde Maas en de jachthaven van WSV Woudrichem. Bij KNP62 aan het bruggetje komen we aan een coupure (doorgang) in de omwalling van Woudrichem, die bij extreem hoogwater kan worden afgesloten met een waterkering. We staan hier op de Vissersdijk met aan de rechterzijde de voormalige kazerne uit 1854. Voor deze voormalige kazerne langs volgen we het voetpad naar rechts en komen aan een parkeerplaats. We kiezen ervoor om aan de rechterzijde in de hoek de trap te

nemen tot op de stadsomwalling, het Janus Baks Bastion (6). We volgen het voetpad naar links en kijken nu uit over de Afgedamde Maas en de waterstroom van de Waal en Brede Merwede. We wandelen op de stadswal langs het bronzen beeld van de Zalmvisser (7). De route gaat verder over de stadswal van de vesting Woudrichem (8). Over de Rijkswal hoog boven de Beneden Merwede komen we aan de Gevangenpoort (9). Het is de enige overgebleven waterpoort als onderdeel van de vestingwerken. Naast de Gevangenpoort staat bij KNP9 het in brons gegoten beeld van Jacoba van Beieren (1401-1436) (10), Gravin van Holland en Zeeland en Hertogin van Beieren.

5 Door deze oude Gevangenpoort komen we het vestingstadje Woudrichem binnen. Op de kruising van de Kerkstraat met de Hoogstraat en de Molenstraat zien we aan de linkerzijde in de Hoogstraat de gerenoveerde hardstenen stadspomp, die al sinds de 18e eeuw tot het straatmeubilair van Woudrichem behoort. Opvallend in deze brede karakteristieke straat zijn een aantal huizen, die omstreeks 1600 zijn herbouwd na de stadsbrand in 1573 en 1574. In de loop van de tijd zijn de topgevels vaak vervangen door lijstgevels en wijzigt men vaak ook de pui. Verschillende maniëristische gevels zijn van het zogenoemde 'Dordtse type'. Deze panden hebben gevelstenen met figuratieve afbeeldingen, die ook hun naam geven aan deze huizen, zoals 'In den Gulden Engel' (1593), 'In den Salamander' (1606), 'In t'Herdt' (1601), 'In den Vergulden Helm' (1601), 'De Arend' (1608). Wapen Woudrichem (1592) op het oude Raadhuis, 'De Veste' is een breed 17e eeuws pand, waarvan het rechter deel nog vensters met korfbogen heeft. Het linkerdeel is in de 18de eeuw veranderd. Het aantal 18e eeuwse gevels is geringer. We nemen de tijd om in de Hoofdstraat de gevelstenen te bekijken. Weer terug naar de Gevangenpoort volgen we bij KNP9 de routemarkering van het wandelroutenetwerk langs het beeld van Jacoba van Beieren richting KNP64. We wandelen opnieuw op de Rijkswal langs de voormalige vestinggracht met zicht op de Historische Stadshaven Woudrichem. Opvallend zijn hier enkele zalmschouwen. Verderop ligt de ambachtelijke scheepswerf, die bestaat uit een

kleine werkhaven, traditionele hellingbaan en een werfschuurtje. We blijven op de rijkswal en komen voorbij het huis van de bekende dokterspraktijk van Dokter Tinus uit de gelijknamige SBS6-serie (2012-2017). Dan staan we bij een beeldje op stenen sokkel van beeldhouwer Jaap Hartman voorstellend Pieter (Peer) Verhagen, Burgemeester van Woudrichem (1903-1925), aangeboden ter gelegenheid van 650 jaar stadsrechten Woudrichem door Stichting De Oude Vissershaven aan de Gemeente Woudrichem. Met de bocht mee gaat de route nu over de stadswal langs de voormalige kazerne van de Koninklijke Marechaussee, waarvan het middelste gedeelte tot aan het einde van de 20e eeuw als politiebureau in gebruik is geweest. We passeren KNP64 en wandelen langs de huizen, die onder aan de stadswal liggen, en met de bocht mee tot we komen we bij KNP63 aan de Koepoort, de zuidelijke toegang tot het vestingstadje.

6 Hier aan de Koepoort hebben we zicht op de Nederlands Hervormde Martinuskerk (11). We wandelen vanaf KNP63 rechtsaf door de Koepoort over de stadsgracht en volgen de Koepoortstraat met aan de linkerzijde opnieuw zicht op Korenmolen 'Nooit Gedagt'. Aangekomen op de T-splitsing met de Burgemeester van der Lelystraat slaan we bij KNP65 linksaf. We volgen het trottoir aan de linkerzijde van de straat achter het parkje door op de Postweg. Over het bruggetje rechtsaf naar KNP54 komen we op de overgang van de Burgemeester van der Lelystraat en de Acacialaan. Linksaf volgen we de Acacialaan aan de stoepzijde, tot we aan het laatste huis bij KNP53 staan. De route gaat hier naar rechts en over het vlonderbruggetje wandelen we langs de bebouwing aan de oostkant van deze moderne buitenwijk van Woudrichem. Dit wandelpad staat bekend als het Petterpad, vernoemd naar voormalig Burgemeester Frank Petter, van wie bekend is dat hij een hoogbejaarde vrouw uit de brede sloot naast het pad van de verdrinkingsdood gered heeft. In de volksmond wordt het Petterpad met een glimlach dan ook 'Spetterpad' genoemd. We wandelen langs een tweetal appartementsblokken, die door hun opvallende bouw ogen als beschadigde kastelen.

7 Aangekomen bij KNP51 staan we op de Veldweg, waar we linksaf slaan in de richting van Rijswijk. We wandelen op het vrij liggende wandel- en fietspad en komen door het kleine buurtschap Duizend Morgen, gelegen in de gelijknamige polder, die volgens de oude landmaat 'morgen' (iets minder dan een 10.000 m²) zo'n duizend morgens groot was! De Veldweg volgend voorbij KNP61 bereiken we aan het bord, dat aangeeft dat we in het dorp Rijswijk ofwel Rijsik (12), Gemeente Altena, zijn. Als we op de Veldweg voorbij de bushalte bij de eerste huizen van Rijswijk komen, zien we aan de overzijde het gesloten toegangshek naar Slot Rijswijk (13). Over de oprijlaan en ophaalbrug hebben we zicht op een omgracht herenhuis, dat is omgeven door een park in Engelse landschapsstijl. De Veldweg gaat over in de Almweg en we komen in Rijswijk aan de rotonde, waar we rechtsaf de Rijswijksesteeg volgen langs KNP4. (Het is raadzaam hier op de rotonde de Rijswijksesteeg over te steken en het voetpad naar rechts te volgen achter de sloot parallel aan die Rijswijksesteeg!) Aangekomen bij KNP6 gaat de route linksaf langs de sluitboom en we volgen het voetpad langs een bank. We zijn nu in het beekdal van De Alm, die hier rechts van ons door het Almbos stroomt. De Alm is een klein riviertje tussen Maas en Boven Merwede in het Land van Altena, dat in de Middeleeuwen over een grote afstand bevaarbaar is en een belangrijke verbindingroute met Woudrichem vormt. Hier is het nu nog een kleine waterloop. We wandelen bij KNP92 recht door tussen de bomen en laten de huizen aan onze

linkerzijde liggen. Voorbij de sportvelden steken we het asfalt van de Karbogerd over en betreden na de sluitboom het Almbos, dat een halve eeuw geleden aangeplant is als recreatiebos. Het heeft naast de oude vrienden van wilgenbomen nieuwe aanplant van voornamelijk populieren. We wandelen recht door tot we bij KNP67 linksaf slaan. Nog voor het bruggetje wandelen we naar rechts en bereiken KNP66. Hier gaat de route rechtsaf en we lopen het laantje helemaal uit tot we aan het bruggetje over de Alm komen. Als we de Alm overgestoken zijn, staan we op de Burgstraat, die we met de bocht naar rechts volgen tot we bij KNP14 zijn.

8 Bij KNP14 gaat de route naar het Fort Giessen (14), dat tussen 1878 en 1881 gebouwd is als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Voor het hekwerk, dat Fort Giessen afsluit, gaat de groengele markering van het routenetwerk naar rechts. Het grasbaantje van het Koekoekspad leidt ons langs de gracht rondom het Fort Giessen voorbij aan een aantal infopanelen, die info geven over flora en fauna van dit rustgebied. Bijna rond komen we aan een draaihekje, dat ons naar rechts afleidt tot we op Heuvelkamp staan. Even naar rechts en dan meteen voorbij de bomen naar links het paadje inslaan. Zo komen we langs appartementencomplex De Riethof op de Parallelweg. Hier nog even naar links en we zijn terug bij KNP19 op het vertrekpunt van onze rondwandeling.

Omgevingsinformatie

1 - Pastorie van de Hervormde Kerk van Giessen

Aan de Burgstraat 2 staat de voormalige pastorie van de Hervormde Kerk van Giessen met in de zijgevel een gedenksteen aan de eerste steenlegging door de notabelen uit 1877, als het pand is gebouwd. Het karakteristieke pand is tot 1956 de pastorie van de Hervormde Kerk. Daarna is het gebruikt als winkel, nu is er Quasar, een bedrijf in verlichting, gevestigd. Het pand is een gemeentelijk monument.

2 - Nederlands Hervormde Kerk van Giessen.

Dit kerkgebouw, waarvan het koor uit de 14e eeuw stamt, ligt met het kerkhof buitendijks op een terp. Maar al in de 11e eeuw bezit Giessen een tufstenen kerkje. Dit was slechts 8 bij 16 meter groot en waarschijnlijk een houten bovenbouw heeft. Deze kerk wordt in 1275 ondermijnd door de Alm en

in 1275 spoelt door overstromingen het westelijk deel van de kerk weg en stort in. In 1285 begint men met de herbouw van het kerkje op de fundamenten van het oude gebouw. Tevens wordt een terp opgeworpen om de kerk beter tegen het water te beschermen. Ook dit nieuwe kerkje was van tufsteen. Het is gewijd aan de Heilige Agnes. Omstreeks 1400 wordt een toren bij de kerk gebouwd. Na 1572 tijdens de 80-jarige Oorlog komt de kerk in bezit van de Protestanten en is sindsdien aan de Hervormden gebleven. In 1755 valt de toren om door de regelmatig optredende overstromingen. In 1763 wordt de herbouwde kerk ingewijd en in 1856 vindt door de slechte bouwkundige toestand een grondige renovatie plaats, waarbij het veelhoekige bakstenen koor uit de 14e eeuw behouden blijft. De kerk wordt met een travee verlengd en krijgt spitsboogvensters en steunberen. Inwendig wordt een stuc-zoldering aangebracht. Het interieur krijgt een 18de eeuwse kansel in Lodewijk XV stijl, evenals een herenbank en twee koperen zeslichts kronen uit omstreeks 1700. Het orgel dateert uit 1922 en is gebouwd door de Rotterdamse firma A. Standaart. Na WOII wordt de kerk te klein en men besluit in 1963 aan de noordkant een dwarsbeuk te bouwen. Bij opgravingen vindt men de fundering van de kapel van 1285. De nieuwe dwarskapel wordt voor een deel op die oude fundering gezet. In 1986 is de kerk grondig gerestaureerd. De oude kerktoren is in 2002 verwijderd en een nieuwe replica toren wordt teruggeplaatst met de 525 kilogram wegende luidklok uit 1948. In het begin 2003 is het interieur van het kerkgebouw geschilderd, afgestemd op de kleuren, die eerder op het orgel waren toegepast. In dat jaar is ook de mechanische aansturing van de uurwerk vervangen door een computergestuurd exemplaar.

3 - Wilhelminasluis

In 1897 wordt de Wilhelminasluis gebouwd, als in West-Brabant de verbinding van Andelsche Maas, die nu Afgedamde Maas heet, tussen de rivieren Maas en Waal wordt afgesloten naar een plan van Ingenieur Cornelis Lely (1854 - 1929). Deze rivieren liggen hier dicht bij elkaar en zorgen voor veel wateroverlast. Om toch een verbinding voor de scheepvaart te houden, wordt ook de Bergsche Maas gegraven om zo voor de Maas in verbinding met de zee te behouden. Hiervoor wordt de Wilhelminasluis gebouwd in de dijk bij Andel. Na de opening op 18 augustus 1904 door Koningin Wilhelmina stroomt het water erdoorheen en kan scheepvaart via deze route tussen de Waal en de Maas varen. De sluis is een zogenaamde waaiersluis en heeft als enige een 'groene kolk' met een lengte van 110 meter. Een waaiersluis is zó gebouwd, dat hij tegen de waterdruk in geopend en gesloten kan worden. Dit gebeurt met behulp van waterdruk. Dit soort sluis komt maar weinig voor en is extra bijzonder omdat de dijkbekleding bestaat uit basaltsteen, waartussen gras groeit en groene wanden heeft. Voor en achter de sluis zit een hoogteverschil in water. Dat verschil wordt in de sluis steeds opgevangen. Dit betekent dat er bij het schutten water in of uit de sluis stroomt.

4 - Natuurgebied De Struikwaard

Het is een jong natuurgebied van 38 hectare, dat ontstaan is na ontgronding ten behoeve van een nieuwe dijk langs de Afgedamde Maas in 1995 en is in beheer bij Altenatuur, de Natuurbeschermingsvereniging Land van Heusden en Altena. Door de hoogteverschillen heeft zich een karakteristiek uiterwaarden landschap ontwikkeld met op de hoge delen bos met Eik en Es en met voornamelijk Wilgen op de lage delen. Centraal in het gebied liggen twee plassen. Langs de oevers van deze plassen groeit plaatselijk een brede rietkraag. De vegetatie van de grotendeels zandige bodem is op veel plaatsen schraal en divers. Langs enkele paddenpoelen, waar Kleine Watersalamander, Bruine Kikker, Groene Kikker en Gewone Pad huizen, wordt de begroeiing laag gehouden. Hier is het ook rijk aan libellen zoals Kleine Roodoogjuffer, Platbuik, Viervlek en Vuurlibell. De droge graslanden zijn zeer soortenrijk met opvallende soorten als Pastinaak, Wilde Cichorei, Gewone Agrimonie, Gewone Margriet, Knoopkruid en Rode Klaver. Op de vochtigere graslanden komen voor: Watermunt, Echte Koekoeksbloem, Moerasrolklaver en Zomprus. In een klein deel van het gebied groeien Sleedoorn, Lijsterbes, Gelderse roos en Hondstroos. Er is een oeverwaluwewand waar een groot aantal oeverwaluwen broeden. En in het terrein zijn de Visarend, Zwarte stern en Bruine Kiekendief waargenomen. Een bijzondere bewoner van het gebied is de Bever, die hier al sinds 2001 een burcht heeft.

5 - Korenmolen 'Nooit Gedagt'

Deze 8-kantige stellingmolen uit 1995 staat op de plek van de in 1945 verwoeste voorganger. De molen is oorspronkelijk waarschijnlijk omstreeks 1662 gebouwd, maar naar men aanneemt heeft hier al veel eerder een molen gestaan. Uit een opsomming van goederen rond 1280, die de Graaf van Holland in leen heeft gegeven, blijkt er al sprake te zijn van een windmolen. Terugtrekkende Duitse troepen blazen de oorspronkelijke molen op 21 april 1945 op, bang dat de Geallieerden deze als uitkijkpost zullen benutten. Zij gebruiken hierbij zoveel dynamiet, dat niet alleen de molen helemaal verwoest wordt, maar ook grote delen van Woudrichem schade oplopen. Van de molen blijft nog de hals van de bovenas bewaard. Vanaf 1972 wordt er over gedacht de molen te herbouwen. Er wordt geen molen uit België aangekocht, zoals aanvankelijk wordt gedacht. Maar als het Ministerie van Cultuur en de Provincie Noord-Brabant in 1988 geld beschikbaar stelt, wordt op 5 mei 1990 begonnen met de herbouw naar een tekening van Ing. Jan den Besten uit Loenen aan de Vecht. Op 31 mei 1996 vindt de officiële opening van de nieuwe molen plaats, waarbij we op de eenvoudige baard, groen geverfd en wit afgebiesd, de opschriften '1662 - 1945' '1995' en daaronder 'Nooit Gedagt' lezen. Sinds 2006 wordt Korenmolen 'Nooit Gedagt' beroepsmatig bemaalt.

6 - Janus Baks Bastion

Een markeringspaal geeft aan dat deze Janus Baks (1951-1983) de grondlegger is van het Visserijmuseum in Woudrichem. Hij was de veerman van het voetveer naar Loevestein en van hem is de bekende spreuk: 'Heen motte betaole en weer'.

7 - Zalmvisser (1979)

Dit beeld van Ton Koops is een ode aan het verleden van Woudrichem, als één van de belangrijkste vissersplaatsen voor de zalmvisserij. Niet voor niets draagt het gemeentewapen twee zalmen in het schild. De basis voor de zalmvisserij ligt in het visrecht dat de Heer van Altena aan de burgers van Woudrichem in 1362 verleent. Maar na de topjaren rond 1880 gaat het snel bergafwaarts met de zalmvangst. En in 1930 wordt er nauwelijks meer zalm gevangen!! Gevist wordt met de zalmschouw, een platbodem, die met haar geringe diepgang en door haar vorm zeer geschikt is voor de zalmvisserij, die vanuit Woudrichem eeuwenlang heeft plaatsgevonden.

8 - Vestingstadje Woudrichem

Door de ligging van Woudrichem is het stadje van oudsher een belangrijk strategisch punt en wordt samen met Gorinchem en Loevestein wel de IJzeren Driehoek genoemd. Zijn stadswal met zeven bastions maakt deel uit van de verdedigingswerken, die in opdracht van Prins Willem van Oranje zijn ontworpen door de bekende vestingbouwer Adriaan Antonisz (1583). In 1672 blijft Woudrichem uit de handen van het Franse leger door de inundatie van het Land van Altena. Maar in januari 1795, bij een nieuwe Franse inval, moet de stad noodgedwongen capituleren, omdat het water in de inundatiegebieden bevroren is en de vijand zich makkelijk over de dikke laag ijs kunnen verplaatsen! En ook in de winter van 1813/1814 proberen de Franse troepen, na de nederlaag van Napoleon bij Waterloo, zich te handhaven, maar Pruisische troepen legeren zich in Woudrichem om de Fransen te verdrijven. In 1814 wordt Woudrichem opgenomen in de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het strategische belang ligt in de afsluiting van de vaarwegen over Maas en in de omgeving van de stad mag voortaan niet meer gebouwd worden. Pas in 1926 worden de bepalingen versoepeld en in 1955 wordt de vesting opgeheven. Dit biedt de mogelijkheid om woonwijken buiten de vestingwallen aan te leggen. Vanaf 1971 is de historische stadskern gerestaureerd en krijgt de status van 'Beschermd Stadsgezicht'. Zo is Woudrichem nog steeds een van de mooiste vestingstadjes van de Hollandse Waterlinie.

9 - Gevangenpoort

Het is de enige overgebleven waterpoort als onderdeel van de vestingwerken. Deze poort dateert van ná 1573, het jaar waarin de stad in brand heeft gestaan, en behoort bij de in 1580 aangelegde omwalling. In de Middeleeuwen heeft Woudrichem een ommuring, waarin zich vijf stadspoorten

bevinden. Op de noordoosthoek van deze poort bevindt zich een uitgekraagde erkertoren. Tot in de 19e eeuw dienen de vertrekken in de poort als gevangenis en zaten misdadigers hier in afwachting van hun vonnis. Op de houten wanden van het interieur staan nog de namen van gevangenen uit de 19e eeuw gekerfd.

10 - Jacoba van Beieren

Jacob van Beieren (1401-1436), Gravin van Holland en Zeeland en Hertogin van Beieren, is al in 1419 voor het eerst in Woudrichem, waar door Filips de Goede een ruzie beslecht wordt tussen Jacoba van Beieren en haar oom Jan VI van Beieren. Deze overeenkomst wordt door bemiddeling van Filips de Goede ook wel de 'Zoen van Woudrichem' genoemd, waarbij 'Zoen' staat voor verzoening. Maar Woudrichem is ook haar toevluchtsoord als de edellieden Spierings en Aalburg van het schuttersgilde Sint Joris van Heusden haar in 1425 weten te bevrijden als ze in 1425 in Gent gevangen zit en in mannenkleden gehuld uit de gevangenis gesmokkeld wordt.

11 - Nederlands Hervormde Martinuskerk

Met zijn 34 meter hoge toren steekt deze Martinuskerk boven de huizen van Woudrichem uit. Vroeger was de kerk van de Katholieken, op de plek waar aan het eind van de 7e eeuw een kapel gesticht is door een reisgenoot van de H. Willibrordus. De huidige Laat-Gotische kruiskerk dateert oorspronkelijk uit het midden van de 14e eeuw. Het is een simpele kerk 40 m lang en 9 m breed. Na verwoesting in 1511 krijgt de kerk, die na de Reformatie van 1517 overgaat naar de Protestanten, omstreeks 1530 een Vroeg-Renaissance toren. Deze toren draagt de bijnaam 'De Mosterdpot'. Ooit was er een mosterdfabriekje in de vesting Woudrichem en de opgewaaide mosterdzaadjes hebben boven op de toren wortel geschoten, waardoor deze aan zijn naam komt. Na de stadsbrand van 1573 worden de gedeeltelijk verloren gegane kerk en vierkanten toren in 1621 aan het einde van de 80-jarige Oorlog weer opgebouwd. Dit jaartal in de een na laatste balk getuigt hiervan, je kunt daar lezen 'Anno 1621'. Na een paar rustige eeuwen wordt de Martinuskerk in 1841 gemoderniseerd en verbouwd. Aan het einde van de WOII zit de toren vol kruit en de Duitse bezetter wil de toren opblazen. Gelukkig is dit op het laatste moment niet doorgegaan. Maar opmerkelijker is het feit, dat de tijd, die de torenklok aangeeft, tijdens WOII de nationale tijd is. Woudrichemse tijd is dan dé tijd waar iedereen vanuit moet gaan! Bij de laatste restauratie in 1979 wordt de voet van het doopvont opgegraven, nog een overblijfsel uit de tijd dat de kerk Rooms-Katholiek was. Op de oude voet is een nieuw doopvont geplaatst.

12 - Rijswijk - Rijsik

Het dorp maakt sinds 2019 deel uit van de Gemeente Altena. Maar de eerste schriftelijke vermelding van Rijswijk stamt uit de periode tussen 1076 en 1099. In dit document wordt ene Hamulgerus de Riswic opgevoerd, die getuige is bij een schenking. Maar aangezien er diverse plaatsen met de naam Rijswijk bestaan, is niet bekend om welke plaats het hier precies ging. Pas in 1233 is er een verwijzing, waarvan met zekerheid gezegd kan worden dat het Rijswijk bij Woudrichem betreft, als in een schenkingsacte melding wordt gemaakt van de tienden van Rijswijk, die toekomen aan de Bisschop van Utrecht. Rijswijk was een leen van de Heren van Altena, waaronder een lange reeks telgen van het geslacht Van Horne. Als Filips van Montmorency, Graaf van Horne, in 1568 in Brussel onthoofd wordt samen met Lamoraal van Gavere, Graaf van Egmont, verkoopt zijn weduwe de Heerlijkheid Altena aan het Graafschap Holland, waardoor Het Land van Altena en Rijswijk rechtstreeks onder Holland valt en de plaatselijke heren rechtstreeks onder de Staten van Holland vielen. Vele eeuwen lang is Rijswijk een rustieke en lommerrijke dorpsgemeenschap, waar het merendeel van de bewoners zijn inkomsten verdient in de agrarische sector.

13 - Slot Rijswijk

Achter een hek, dat is afkomstig van huis 'Sparrendael' uit Driebergen, ligt aan het einde van een de oprijlaan en ophaalbrug een omgracht herenhuis, dat is omgeven door een park in Engelse landschapstijl. Het herenhuis is gebouwd op de fundamenten van het restant van waarschijnlijk een

14e eeuwse kasteel van het geslacht Van Rijswijk. Opgravingen rond 1950 brengen de fundamenten aan het licht van de woontoren en men vindt de aanzet van een gewelvenkelder. Van het oorspronkelijke kasteel zijn een tweetal prenten bekend van Roelant Roghman (1646) en Hendrik Spilman (1735). Als Lambertus van Andel uit Woudrichem het kasteel koopt, laat hij omstreeks 1760 dit herenhuis bouwen op die fundamenten en de oude kelder wordt hergebruikt. In de loop der eeuwen kent Slot Rijswijk een aantal bezitters en wordt ook aangepast. In de jaren dertig van de vorige eeuw zijn er plannen van de gemeente om het Slot Rijswijk te kopen en te bestemmen als gemeentehuis, maar het uitbreken van de WOII verhindert dit. Na de oorlog wordt het inmiddels bouwvallige herenhuis aangekocht door Jonkheer Mr. Theodoor Sandberg, die het laat restaureren. Zo is bij een ingrijpende restauratie in 1973 is de bekroning van het middenrisaliet toegevoegd. Slot Rijswijk is niet toegankelijk!

14 - Fort Giessen

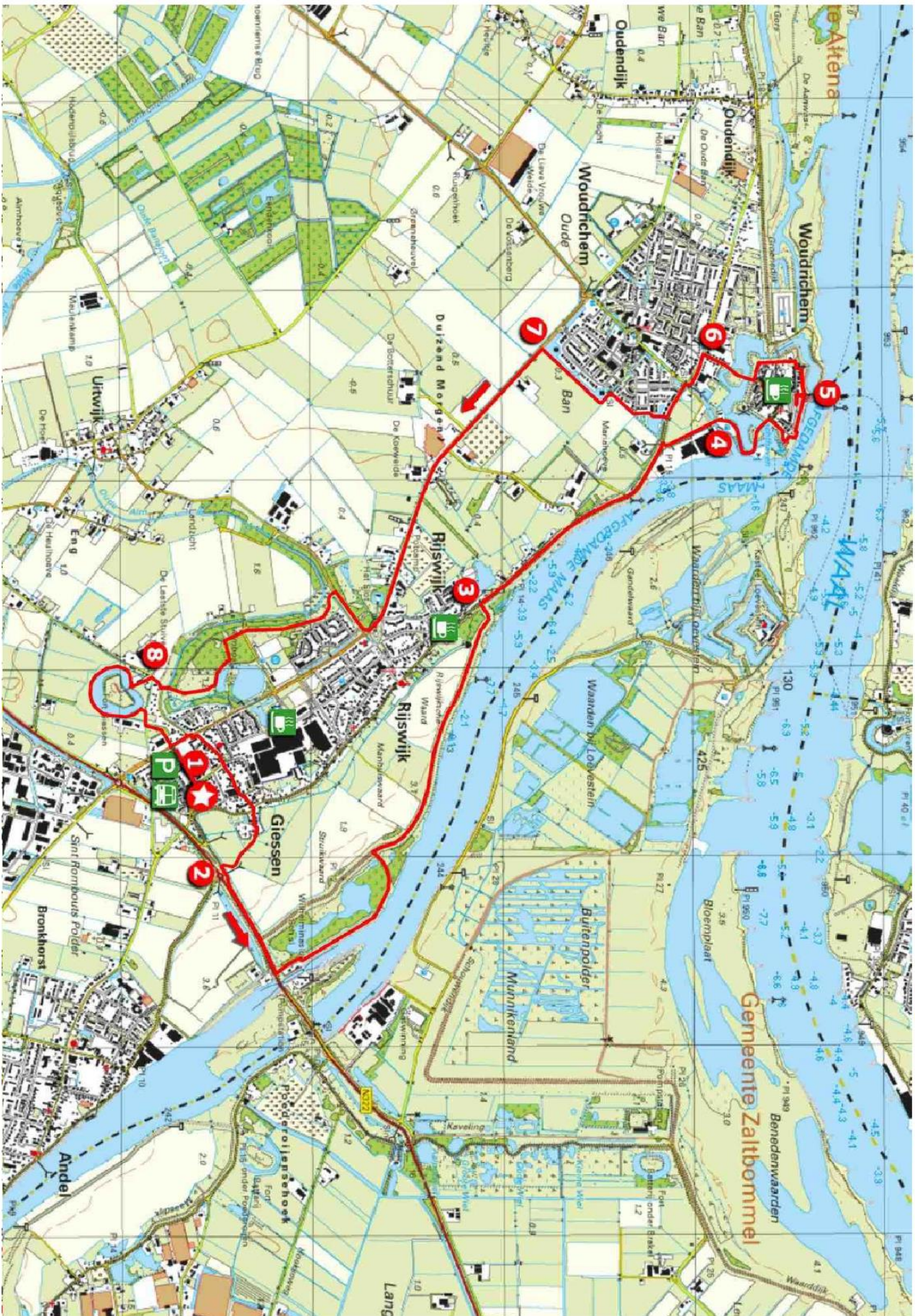
Dit fort is tussen 1878 en 1881 gebouwd als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het omgrachte fortcomplex bestaat uit een legeringsgebouw voor een bezetting van 216 militairen en twee bomvrije bijgebouwen voor de opslag van munitie en geschut. Het geheel is afgedekt met aarde van ten minste 1 m dikte. Tijdens de mobilisatie van 1914-1918 is Fort Giessen volledig bemand, maar Nederland blijft neutraal. Een ingemetselde gedenksteen boven het wachthuisje herinnert aan de inspectie van Koningin Wilhelmina op 25 september 1915. In 1922 wordt het vestingstelsel gereorganiseerd en wordt Fort Giessen ongeschikt bevonden als verdedigingswerk. Er wordt overwogen het fort af te breken, maar de sloopkosten zijn te hoog. Het fort blijft en wordt door politie, leger en douane in gebruik genomen als opslagplaats. De ophaalbrug over de slotgracht wordt na WOII vervangen door een dam. In de vijftiger jaren doet het nog dienst als opslagplaats voor allerlei goederen, uiteenlopend van vliegtuigbommen tot in beslag genomen illegaal gestookte drank. Sinds 1976 beheert het Noord-Brabants Landschap het fort als natuurgebied. Het 9 hectare grote terrein heeft zich inmiddels ontwikkeld van militair oord tot rustgebied met een rijkdom aan planten en vogels. Door de gunstige omstandigheden wordt het fort door vleermuizen gebruikt als overwinteringsplaats. In 2016 is Fort Giessen grondig gerenoveerd. Fort Giessen is maar op bepaalde dagen opengesteld!

Op pad in het Land van Altena, 14 km

Aangemaakt voor: Charles Aerssens

Copyright Topografische Dienst Kadaster, Emmen